

Lapin liitto  
Hallituskatu 20 B  
PL 8056  
96101 Rovaniemi  
info@lapinliitto.fi

- Asia: Pohjois-Lapin maakuntakaavaa koskeva lausunto
- Viiteet: 1) Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 kaavaluonnos on esillä ja lausuttavana 28. tammikuuta - 28. helmikuuta 2019. Maakuntakaavaluonnoksesta ja -valmisteluaineistosta toivotaan laajalti mielipiteitä kuntalaisilta ja muilta osallisilta. Palautetta voi antaa sähköisesti, postitse tai yleisötilaisuuksissa alueen kunnissa helmikuussa.
- 2) Pohjois-Lapin maakuntakaava pähkinänkuoressa
- Vuonna 2017 aloitettu Pohjois-Lapin maakuntakaava piirtää suuntaviivoja pohjoisimmalle Lapille pitkälle tulevaisuuteen, vuoteen 2040. Kaavan on tarkoitus olla valmis vuoden 2020 lopussa.
  - Maakuntakaavoituksesta vastaa maakunnan liitto eli Lapissa Lapin liitto.
  - Maakuntakaava on yleispiirteinen pitkän tähtäimen maankäytön suunnitelma, jolla pitää varautua vaihtoehtoihin tulevaisuuden kuviin. Se jättää tilaa ja mahdollisuuksia tulevaisuuden kehittämiseksi ja suunnittelulle.
  - Kaavoituksen tärkein tehtävä on yhteen sovittaa maankäytön eri intressejä.
  - Maakuntakaavoitus on avointa ja vuorovaikutteista suunnittelua alueen kuntien, asukkaiden, sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.
  - Lapissa maakuntakaavoitus on jaettu neljään maakuntakaava-alueeseen maantieteellisen laajuuden vuoksi: Rovaniemi ja Itä-Lappi, Länsi-Lappi, Tunturi-Lappi ja Pohjois-Lappi.
- **Pohjois-Lapin maakuntakaavan erityispiirteitä ovat** muun muassa **sijainti** valtakunnan rajalla ja **saamelaisten kotiseutualueella** sekä alueen mineraalipotentiali ja laajat suojelualueet.

Sen johdosta, että Pohjois-Lapin maakuntakaavan erityispiirteitä on muun muassa sijainti saamelaisten kotiseutualueella, tulee maankäytön suunnitelmassa ottaa huomioon saamelaisten subjektiiviset maankäyttöoikeudet (perinteiseen asumiseen perustuvat maankäyttöoikeudet eli alkuperäiskansaoikeudet).

Vaikka voimassa oleva perustuslaki rajaa saamelaisten subjektiiviset oikeudet koskemaan vain kieltä ja kulttuuria, niin saamelaisten subjektiivista oikeutta yksityisoikeudellisten veromaiden ja lapinkylien yhteiskäytössä olevien alueiden maankäyttöön ei ole kiistetty, vaan on 2000-luvun alussa tehtyjen selvityksen (Wirilander 2001) ja tutkimuksen (Oikeusministeriö 2006) pohjalta oikeusministeri Leena Luhtasen lausumana (24.10.2006) edellytetty selvitettäväksi ja epäilemättä myös realisoitaviksi.

*Asian lainsäädännölliseksi järjestämiseksi on Vihervuoren selvityksestä lähtien kehitelty ratkaisumallia, jossa saamelaisten maankäyttö ja erityisesti poronhoito perustuisivat käyttöoikeusratkaisuille ja yhteishallinnolle, kun taas veromaita tai Lapinkyliä koskevat yksityisoikeudelliset vaatimukset tulisivat erikseen selvitettäväksi muussa menettelyssä.*

Oikeusministeri Leena Luhtanen, Puheenvuoro Lapin maa- ja metsätalouden tutkimuksen julkistamistilaisuudessa 24.10.2006

Oikeusministeri Leena Luhtasen edellyttämiä veromaita tai Lapinkyliä koskevia yksityisoikeudellisia vaatimuksia ei ole vielä missään käsitelty ja niinpä maakuntakaavan suunnitteleminen ja laatiminen ennen saamelaisten maa- ja metsätalouden selvittämistä ja realisoimista loukkaa saamelaisten subjektiivisia oikeuksia.

Saamelaisten yksityisoikeudellista ja omistussuhteista maa- ja vesialueiden käyttöä ei voida säännellä käyttöoikeusratkaisulla ja yhteishallinnolla. Niinpä maanmittausviranomaisen julistama saamelaisten yksityisoikeudellisten vesialueiden kollektivisointi eli vesioikeudellisten kylien perustaminen, joka on tähdännyt käyttöoikeusratkaisuihin (erityiset etuudet) ja yhteishallintoon (yhteisen vesialueen osakaskunta), on ristiriidassa perustuslain 15 §:n ja Oikeusministeriön teettämän Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksen (2006) tulosten kanssa.

*Lapinveromaat olivat primaaristi haltijoidensa yksityisessä, perinnöllisessä omistuksessa.*

Oikeusministeriö, 2006, Vahtola et al., Yhteenveto ja tiivistelmä Lapin maa- ja metsätalouden tutkimuksesta

Sen sijaan Lapinkylien maankäyttö voi perustua käyttöoikeusratkaisuille ja yhteishallinnolle. Sen johdosta, että lapinkylien asukkailla on ollut muut poissulkeva käyttöoikeus lapinkylän yhteiskäytössä oleviin alueisiin, ei yhteishallintoa voida toteuttaa sivuuttamalla tätä lapinkylien asukkaiden subjektiivista oikeutta. Saamelaisilla veromaakiinteistöjen omistajilla tulee olla perinteiseen asumiseen perustuva käyttöoikeus lapinkylän maihin, kun taas suomalaisilla ja muilla lapinkylään asutuilla asukkailla voi olla vain asuttamiseen perustuva maankäyttöoikeus etuutena niin kauan kuin henkilö asuu lapinkylän alueella.

*Lapinkylän rajojen sisällä oleviin ”ei kenenkään”-maihiin oli yhteinen käyttöoikeus (pyynti, niityt ym.) vain oman lapinkylän asukkailla.*

Oikeusministeriö, 2006, Vahtola et al., Yhteenveto ja tiivistelmä Lapin maa- ja metsätalouden tutkimuksesta

Suomen eduskunta on jo 1970-luvulla edellyttänyt saamelaisten subjektiiviset maankäyttöoikeudet (vesialueen käyttöoikeudet) otettavaksi huomioon lainsäädännössä. Viranomaishallinto ei kuitenkaan ole eduskunnan edellyttämiä toimia millään tavalla edistänyt, vaan päinvastoin, tulkitsemalla saamelaisten subjektiiviset oikeudet kaikkien kansalaisten oikeuksiksi, eliminoinut saamelaisten subjektiiviset oikeudet kansalaisten yhdenvertaisuuteen vetoamalla.

*Eduskunta sai vuonna 1976 Kekkonen toimikunnan mietintöön perustuvan esityksen, joka sisälsi ehdotukset laiksi vesialueiden rajankäynnistä Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa sekä laiksi kalastamisesta pohjoisilla vesialueilla. Eduskunnassa esityksen käsittely pitkittyi asian muututtua vähemmistökansan etuihin liittyväksi poliittiseksi kysymykseksi. Kun vielä ilmeni, että esitettyjen lakien säätäminen edellyttäisi perustuslain säätämisjärjestystä, hallitus veti lopulta esityksensä pois (Pohjola 1995, s. 153–154).*

**Niin kauan kuin saamelaisten subjektiiviset maankäyttöä koskevat oikeudet (aineelliset alkuperäiskansaoikeudet) on ratkaisematta saamelaisten kotiseutualueella, ei Pohjois-Lapin maakuntakaavaa ole mahdollista laatia rikkomatta saamelaisen vähemmistön ihmisoikeuksia. Siitä syystä maakuntakaavan suunnittelua ja laatimista ei tule jatkaa.**

Utsjoella, Tenobyn lapinkylässä, Piittusten suvun veromaa Outagoikkassa ja Qvadniljokkan yksityisoikeudellisessa veromaakiinteistössä 20.2.2019

Arvi Hagelin, saamelainen eläkeläinen

Osoite: Tenontie 3882, 99980 Utsjoki

Tiedoksi: Valtioneuvosto, [kirjaamo@vnk.fi](mailto:kirjaamo@vnk.fi),  
Kansanedustajat, [etunimi.sukunimi@eduskunta.fi](mailto:etunimi.sukunimi@eduskunta.fi)  
Saamelaiskäräjät, [info@samediggi.fi](mailto:info@samediggi.fi), [tiina.sanila-aikio@samediggi.fi](mailto:tiina.sanila-aikio@samediggi.fi)  
Oikeuskansleri, [kirjaamo@okv.fi](mailto:kirjaamo@okv.fi)  
Eduskunnan oikeusasiamies, [oikeusasiamies@eduskunta.fi](mailto:oikeusasiamies@eduskunta.fi)  
YK-liitto, [toimisto@ykliitto.fi](mailto:toimisto@ykliitto.fi)  
Ihmisoikeusliitto, [info@ihmisoikeusliitto.fi](mailto:info@ihmisoikeusliitto.fi)